

דברי יוגש ישראל רסה ע"ג

במדבר (בר"ר צג, ב) ובזוהר הק' (ויגש רה, א). הנה המלכים נועדו (תהלים מת, ה) זה יהודה ויוסף, עזרו יחדיו מפרש צוהר לרכו בקודש, דכד מתחברן כחדא עזרו אינון חובין כדון כל אנפין נהירין וכל חובין אחעברו ע"ש.

ולדרבנו בפשוט יש לומר, יהודה ויוסף היינו תורה ותפלה, יהודה היינו תפלה כדאיתא במדרש (בר"ר צג, ו) ויגש יהודה הגשה לתפלה, ויוסף היינו תורה כי היה זיו איקונין שלו דומה לאציו (רש"י לעיל לו, א), ויעקב היינו תורה כידוע (וזה"ק סמרי תורה וינא קמו, צ), וגם כי כל מה שלמד משם ועבר מסר לו (רש"י טו). וכאשר 'המלכים זה יהודה ויוסף' היינו תורה ותפלה 'נועדו ומתחברן כחדא', אזי 'עזרו יחדיו' - עזרו אינון חובין וכדון כל אנפין נהירין וכל חובין אחעברו כנ"ל, והבין:

ונאמר אל אדני לא יובל הנער לעזוב את אביו ועזב את אביו ומת (מד, כב). יש לרמוז 'הנער' היינו ישראל, כמו שנאמר (הושע יא, א) נער ישראל ואוהבהו. והנה זאת ידוע שאפילו הפחות והגרוע שב'ישראל' יהיה איך שיהיה, אמנם אם עומדים עליו חלילה לעזוב את אציו שבשמים היינו להמיר דמו ח"ו, אזי הנה הוא מוסר נפשו ומת על קידוש השם, ולא יוכל לעזוב את אציו שבשמים חלילה וחלילה.

וזהו שמרומנו בכאן המלינה על ישראל לפני האדון אציו שבשמים, ונאמר אל אדני לא יוכל הנער לעזוב את אציו שבשמים וכו' כאמור, ודי למבין:

(1)

ויהי כי עלינו אל עבדך אבי ונגד לו את דברי אדני, ויאמר אבינו שובו שברו לנו וכו' (מד, כד-כה). ולכאורה אמאי שינה בכאן לומר 'ונגד', ולא אמר 'ונאמר' כמו בכל הפרשה דכתיב ונאמר.

אלא יש לומר כך, דהנה 'נגד' הוא גימטריא 'זן' והיינו יוסף שהיה זן ומפרנס מדת המשפיע כידוע (וזה"ק סמרי תורה וישב לב, צ). וגם כנודע מרבותינו ז"ל ויוסף היה (שמות א, ה) כל מי שנאמר בו 'היה' זן ומפרנס, עיין שם במדרש (בר"ר ל, ח) על הכתוב (לעיל ו, ט) נח איש לדיק תמים היה. וסימנך הנאמר בפרשת תשא (שמות לד, י) נגד כל וכו', וידוע (וזה"ק ח"ג מוספת שג, א) 'כל' היינו יוסף, והבין.

והנה השבטים הקדושים אף שלא ידעו שהוא יוסף אחיהם, מכל מקום זאת צוודאי מיד הכירו בו והצינו שהוא הלדיק יסוד עולם בחינת המשפיע, כי ראו שכל העולם צריכים לצוא אליו בשביל שפע הפרנסה לשבר אוכל, וגם הם היו מוכרחים לצוא אליו בשביל הפרנסה. וזהו הדיוק 'ונגד לו את דברי אדני', פי', אמרנו לו את עניי 'אדני' שאתה הוא 'נגד' היינו זן ומפרנס בחינת המשפיע, ואי אפשר להמשיך השפע פרנסה בלעדך.

ויאמר אציו שובו שברו לנו, פי', 'שובו' בתשובה ולא תנטרכו אליו שהוא יהיה המשפיע פרנסה שלכם, כי תשובה עולה על הכל, ובמקום שבעלי תשובה עומדים לדיקים גמורים אין יכולין לעמוד (עי' ברכות לד, ב). גם

ס זרים גרס ל אחיו (להלן) ש מעלי ולא חל אחיו,

עבדך דבר רש"י יכנסו נסת דברים (תהלים קטו, י) תחנוני כי הבין הענין

(שערי אורה) הוא מלא ים לעלות בהבל של והחלונים העליונים "ה לרוב מדרגה זו כן ביקש שן, היינו יר מזדיל יתקבל

זשר יגש ניו, אזי שבשמים 'ופירש f יהיה החפלה

'שצרו לנו', פירוש 'שצרו' מלשון עיני כל אליך ישצרו (מהלים קמה, טו) היינו בטחון זה' שהוא העיקר לפרנסה, כמו שנאמר אליך ישצרו ואתה נותן וכו', זהו 'שצרו' בשבט זה בטחון ולא תצטרכו אליו שהוא יהיה המשפיע שלכם.

אך הנה באמת לזה עצמו לבוא לתשובה ואמונה ובטחון כריך לבוא אל הצדיק דייקא, כמו שבאמת מיד כשבאו אל יוסף הצדיק בפעם הראשון אמרו (לעיל מג, כא) אבל אשמים אנחנו, וכן בפעם השני אמרו (מד, טו) חלקים מנא את עון עבדך, ודי למבין.

ובן על פי הנ"ל יש לומר זהו שאמר דוד המלך ע"ה (מהלים טו, ח) שויתי ה' לנגדי תמיד, שקשה גם כן מהו 'לנגדי', הווי ליה למימר 'לפני' כמוצן. אלא 'נגד' גימטריא ז"ן כנ"ל, והיינו פרנסה, והעיקר לפרנסה הוא לשום בטחונו זה 'כנ"ל, זהו 'שויתי ה' ר"ל שמתי בטחוני זה, 'לנגדי' היינו לפרנסתי כאמור, ודי למבין. וכך הוא תמיד העיקר לפרנסה הוא בטחון, זהו שאמר 'לנגדי תמיד', ודי למבין:

ועתה הווינו וכו' (שם, פה) ואת ידוע (בר"ר כא, ו) אין ועתה אלא תשובה, והענין יש לרמוז כן, דידוע אומרים ז"ל (ב"מ קו, א) צרוך אתה בצואך וצרוך אתה בצאתך (דברים כה, ו) שמהא יציאתך מן העולם בלא חטא כביאתך לעולם, עי"ש, ולבוא לזה הוא בתשובה, כמו שאמרו (שבת קנג, א) שוב יום אחד לפני מיתתך וכו' תשוב היום שמא וכו', וכשעושה כן מוצן מעצמו שממילא הוא

יציאתו מן העולם בלא חטא וכו'. זהו הפירוש 'ועתה' היינו תשובה, על ידי זה 'כצואי' זוכה שמהא יציאתו מן העולם כביאתו, ודי למבין:

וְלֹא יִבְרַח יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְבַר הַנְּצִיבִים עֲלָיו (מג, א) יש לרמוז ולומר המלך 'יוסף' הוא נמשך ודבוק למטה אל מלך 'להתאפק', והענין כך הוא, דהנה העיקר לכל הדאגות העומדים על אדם הוא שלא יהיה דוחק את השעה, וכשהשעה דחוקה לו ביותר חלילה ולא יכול לשיט עצות בנפשו, יתחזק את עצמו ויוסף להתאפק עוד עד יעבור זעם ולא ידחוק את השעה, ובכן הוסיף נוסע בכל טוב.

וזוהו הרמוז בפסוק ולא יכול יוסף להתאפק וכו', פי', ולא יכולי היינו כשהשעה דחוקה לו ח"ו ולא יכול לשיט עצות בנפשו, 'יוסף להתאפק' עוד עד יעבור זעם ולא יהיה דוחק את השעה, וזאת היא עצה לכל הנציבים עליו היינו לכל הדאגות העומדים על האדם להוושע בדבר ישועה ורחמים:

אָבִי יוֹסֵף הַעוֹד אָבִי חַי (מג, ו) ולכאורה הלא כבר שאל אותם על זה מקודם (מג, טו) השלום אביכם הזקן העודנו חי ויאמרו שלום לאבינו עודנו חי, ולמה לו עוד הפעם.

אֵלֵא יש לומר דידוע מדת הטוב להטיב (עמק המלך שער שעשועי המלך פ"א; ועי' ספר החינוך מצוה תנ"ג), ויותר ממנה שהעגל רוצה לינק הפרה רוצה להניק (פסחים ק"ב, א), והמניעה

היא רק מורה וישננו כמו שנה לפניכם

ויש קסא, אמנת ליע כי אין פ"ג מ"ג מספרים

זהו היינו ה' העוד ו' תהא אמ

וְלֹא יִבְרַח ויאמר י רש"י רל אחי נכלו וכו'. וה כן כשהל אל אבי

הקצ"ה בלשון רי רצה ואני ושבת ע יש בן אומרים אומר לי לא אלא

כ"ג

(13)

מא יחזקאל ויגש תורת

ויגש

למעלה
ה מקץ
ז, מדוע
ששאל
לו בלע
ות אשר
שבנימין
קישור
לו אסנת
יק יסוד
על ידי
ב מקץ

ידבר נא עבדך דבר באזני אדני (מד, יח).
פירש"י, יכנסו דברי באזניך. יש להבין ענין הכנסת הדברים באזנים. וכן דוד המלך ע"ה אמר (תהלים קטז), אהבתי כי ישמע ה' וגו' כי הטא אזנו לי. שצריך גם כן להבין מהו ענין הטיית האזנים. אלא הענין הוא כך, דידוע שהאזיר מארץ עד לשמים הוא מלא קליפות וחיצונים והם אין מניחים לעלות התפילות, אך כאשר הצדיק מתפלל בהבל של אמת אזי נשרפים כל הקליפות והחיצונים בהבל פיו ונפתחים כל השערים העליונים לתפלותיו. אכן דוד המלך ע"ה לרוב ענותותו לא תחזיק עצמו שהוא במדרגה זו, על כן ביקש מהשי"ת שישמע תפלותיו בזה האופן, היינו כי יטה אליו אזנו, ולא יהיה שום מסך המבדיל בינו ובין השי"ת וממילא יתקבלו תפלותיו. וזהו ויגש אליו יהודה, היינו כאשר יגש איש יהודי להתפלל לפניו יתברך, ויאמר בי אדוני, בבקשה ממך אדוני שבשמים ובארץ, ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני, ופירש"י, יכנסו דברי באזניך, היינו שלא יהיה שום מסך המבדיל בינינו ותעלה התפלה לרצון. (דברי ישראל ויגש)

ועתה אל תעצבו (מה, ה).

אין ועתה אלא תשובה (בר"ר פר' כא), אל תעצבו, שלא תהיה התשובה בעצבות, כי אם בשמחה. (אמרי שאול עניני שבת)

זו. פעם
קי דורו
ותה יין,
ין אמאי
הרה"ק
זרי הוא
ו לאדם
ה' יניח
להתפלל
ות איוה
ה. והנה
שאותו
א צדיק
נת פניו
את פני
ז, עזבו
ל מקץ

ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך ובנימין בכה על צואריו (מה, יד).
פירש"י ז"ל, שיוסף בכה על שני מקדשות שעתידים להיות בחלקו של בנימין וסופן ליחרב, ובנימין בכה על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף וסופו ליחרב. וקשה, ראשית למה נתעוררו דווקא עתה לבכות על חורבן בתי המקדשות, הלא בשעת חדות חדות, ואין זה מהדרך כשנפגשים שני אחים שלא ראו זה את זה זמן רב, להיות ראשית מעשיהם לערוך תקון הצות. ועוד קשה, מה לו לבכות על חורבן המקדש שבחלק אחיו, יבכה על חורבן המקדש שבחלקו הוא. ועוד, למה בכה על חורבן מקדש אחיו והרי אם לא יחרב המקדש שבחלק אחיו לא יעמידו מקדש בחלקו. ונראה לומר שהענין הוא, דידוע דחטא מכירת יוסף בא על ידי קנאה ושנאת חנם, ומזה בא גם כן חורבן בית המקדש שנחרב בעוון שנאת חנם. ולכן בהיפגש יחד שני האחים הקדושים, ראשית עבודתם היתה לתקן עוון זה, ולכן היו בוכים על חורבן בית המקדש, כי רצו לפעול שיהיה קיום לבתי המקדשות שלא יחרבו על ידי שנאת חנם. והנה התיקון לשנאת חנם הוא אהבת חנם, דהיינו אהבה אמיתית שיכאוב לו צערן של חברו יותר מצערן, ולכן היה כל אחד בוכה על חורבן המקדש שבחלק

782

(3)

אחיו ולא על המקדש שבחלקו. ומגודל אהבה אמיתית שהיתה ביניהם היה סבור כל אחד וקבל שלא יעמוד מקדש בחלקו ולא יחרב מקדש אחיו. (דברי ישראל ויגש, כללי אורייתא)

ויאמר אלהם אל תרגזו בדרך (מה, כד).

פירוש אל תרגזו בדרך, רצה לומר, בדרכי החסידות. היינו כשאתה עובד להבורא ית' עפ"י איזה דרך, וכשאתה רואה שחבירך אינו עובד על דרך זה שאתה הולך, אל תרגזו עליו, כי הרבה דרכים יש בעבודת הבורא ית"ש. (דברי ישראל, ויגש)

(א) (ג) (ד) (ה) (ו) (ז) (ח) (ט) (י) (יא) (יב) (יג) (יד) (טו) (טז) (יז) (יח) (יט) (כ)

ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי הטף (מז, יב).

טף הוא הסתכלות בלשון חז"ל, כאומרם ז"ל (מגילה יד), שפיל ואויל בר אוזא ועיגוהי מיטייפא, עיי"ש. והענין הוא כי עיקר לפרנסה הוא שיהיה האדם צופה ומצפה באמונה ובטחון לשמים, וזהו ויכלכל יוסף היינו הצדיק המשפיע, לחם לפי הטף היינו לפי ההסתכלות לשמים, כפי השיעור שיהיה כל אחד צופה ומצפה לשמים, וככל שמצפה יותר לשמים, יש לו יותר, כי על ידי כך יהיה כלי יותר מוכן לקבל השפע. (דברי ישראל ויגש)

ו י ח י

ויתחזק ישראל וישב על המטה (מח, ב).

הענין מה שגדול הדור יושב על המטה. היא בחינת אשר מקדם היו יושבין על המטה מסובין דרך חירות, שהוא בחינת ויו הידוע, והמטה היינו היחוד הגמור הידוע. אבל מי שאינו בר הכי לעשות כן הנה הוא רמאי גמור שמרמה את הבריות. והוא מה שרמזו רז"ל (ברכות ח), אל תשבו על מטת ארמית. ואיכא דאמרי לא תגנו בלא ק"ש, היינו בלא יחוד אמיתי כי תהיה מטה ארמית. ואיכא דאמרי דלא תנסבו גיורתא. היינו אף מי שהולך ממדריגה למדריגה ומתחיל בעבודת האמיתית אבל הוא עוד בבחינת גר כי לא בא עדיין אל בחינת היחוד הגמור הוא גם כן מטה ארמית. ואיכא דאמרי מטה ארמית כמשמעה, היינו מי שלא בא למדריגה כלל וכלל, והוא מרמה את הבריות להראות את עצמו כגדול.

(נחמד מזהב ויחי, דברי ישראל — כללי אורייתא, מכי"ק החסיד ר"מ מפלונסק ז"ל)

ויברכם ביום ההוא לאמר כך יברך ישראל לאמר ישמך אלקים כאפרים וכמנשה (מח, כ).

קשה, למה אמר כך לשון יחיד היה לו לומר בכם יברך ישראל. אלא שידוע כי

(א) (ב) (ג) (ד) (ה) (ו) (ז) (ח) (ט) (י) (יא) (יב) (יג) (יד) (טו) (טז) (יז) (יח) (יט) (כ)

אי
וע
ש
כן
עו
ט
ה
בו
ל
א
י
ב
ג
ד
ה
ו
ז
ח
ט
י
יא
יב
יג
יד
טו
טז
יז
יח
יט
כ

5

ואמר הענין כן הוא, דהנה חטא מכירת יוסף בא על ידי קנאה ושנאה חנם, ומזה בא גם כן חורבן בית המקדש שנחרב על ידי שנאה חנם (יומא ט, ב), ולכן זאת הייתה ראשית עבודתם לתקן זאת, וזהו ענין הצביה שהיו צוכים על חורבן בית המקדש, היינו שרנו לפעול שיהיה קיום לבתי המקדשות שלא יחרבו על ידי שנאה חנם.

והנה המיקון לשנאה חנם הוא אהבת חנם, היינו אהבה אמיתית שיכאוב לו לערו של חבירו יותר מלערו, זהו שהיה כל אחד צוכה על המקדש של אחיו לא על המקדש שבחלקו, וגם מגדול אהבה אמיתית שצנייהם היה כל אחד סבור ומקובל שלא יעמוד מקדש בחלקו ולא יחרב מקדש של אחיו, וזאת היה מיד כשראו זה את זה, קודם לכל התחילו לעבוד עבודתם בזה כאמור, עכדה"ק והבן:

ויבך עליהם ואחרי כן דברו אחיו אתו (מח, טו). הנה לפי פשוטו מינה אומרו ואחרי כן דברו וכו', כפירוש רש"י מאחר שראוהו צוכה ולצו שלם עמהם, אמנם לפי התרגום יונתן שפירש ויבך שצכה על שראה את הגלות ע"ש, אם כן מהו ואחרי כן דברו אחיו אתו, אמאי לא קודם כמובן.

אך לפי התרגום יונתן יש לפרש שנים במסורה, דין ואחרי כן דברו אחיו אתו, ואידך (לעיל טו, יד) ואחרי כן יאלו ברכוש גדול, והענין, היינו כדרך שמנינו אלל התנאים ורבי עקיבא שהלכו להר הבית וראו שועל יולא, התחילו הם צוכים ורבי עקיבא משחק, על

Handwritten notes and scribbles on the right margin.

שהביטו בהצטחת הישועות ע"ש, אמרו לו עקיבא נחמתנו, עיין שם במדרש סוף איכה (ה, יח).

ועל דרך זה יש לומר כאן, כשראו את יוסף צוכה על הגלות, דברו על לבו ונחמו אותו בהצטמת ואחרי כן יאלו ברכוש גדול, זהו ויבך על הגלות, ואחרי כן דברו אחיו אחו' היינו ואחרי כן יאלו ברכוש גדול כאמור, ודי למבין:

ויאמר אליהם אל תרגזו בדרך (מח, כד). ואמר א"י זלוק"ל, פירוש אל תרגזו בדרך' ר"ל דרכי החסידות, היינו כשאתה עובד להצורא ית' על פי איזה דרך, וכשאתה רואה שחבירך אינו עובד על דרך זה שאתה הולך, אל תרגזו עליו, כי הרבה דרכים יש בעבודת הצורא ית"ש, עכדה"ק. והענין מה שראה על ככה להזהיר אותם על זה יש לומר, כי מחלוקת השצטים עם יוסף עד שמכרוהו בוודאי לא הייתה המחלוקת בדברים גשמיים, רק דרכי החסידות כמובן, לפיכך הזהיר אותם עכשיו שאל ירגזו עוד דרכי החסידות שלהם, רק יצינו שיש הרבה דרכים בעבודת הצורא והכל עולה בקנה אחד. ובמו כן יש לומר זהו שאמר יהודה אל יוסף לעיל (מח, יח) ואל יחר אפך בעבדך, פי', שאל יחר אפך בשציל העבדות שלך, שאתה עובד ה' בדרך הזה וחבירך אינו עובד ה' כמותך, ודי למבין:

ויזבח זבחים לאלקי אביו יצחק (מח, א). ופירשו רז"ל במדרש (בר"ר נה, ה)

5

שאמר
אני לה
הוא מ
אחר ג
והיתכן
בכבוד
להוט
אבינו
בזה,

אי
כדאיתו
קמט, ו
להס
בנבלים
ולרשע
בגרונו
קבר כ
לפני
ערב

ו
הכחוז
היו א
לתפלג
אבא
היה
מתאו
אף א
מתאו
שאין
אותו

